

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ

Εθνικόν και Καποδιστριακόν
Πανεπιστήμιον Αθηνών

— ΙΔΡΥΘΕΝ ΤΟ 1837 —

ΝΟΜΙΚΗ ΣΧΟΛΗ

ΟΔΗΓΟΣ ΣΠΟΥΔΩΝ

ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΟΣ ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ

ΙΣΤΟΡΙΑΣ, ΚΟΙΝΩΝΙΟΛΟΓΙΑΣ ΚΑΙ ΦΙΛΟΣΟΦΙΑΣ ΤΟΥ ΔΙΚΑΙΟΥ-

History, Sociology and Philosophy of Law

ΑΚΑΔΗΜΑΪΚΟ ΕΤΟΣ 2022 - 2023

Συντονιστική Επιτροπή (2022 – 2024)

**Π.Μ.Σ. ΙΣΤΟΡΙΑΣ, ΚΟΙΝΩΝΙΟΛΟΓΙΑΣ ΚΑΙ ΦΙΛΟΣΟΦΙΑΣ
ΔΙΚΑΙΟΥ**

Διευθύντρια:

Αναπλ. Καθηγήτρια: Ελένη Ρεθυμιωτάκη

Αναπληρωτής Διευθυντής :

Αναπ. Καθηγητής: Φίλιππος Βασιλόγιαννης

Μέλη της Σ.Ε.:

Αναπληρωτής Καθηγητής: Βασίλης Βουτσάκης

Αναπληρωτής Καθηγητής: Γεώργιος Γιαννόπουλος

Αναπληρώτρια Καθηγήτρια: Αθηνά Δημοπούλου

Επίκουρος Καθηγητής: Γεώργιος Ανδρουτσόπουλος

ΚΟΣΜΗΤΟΡΑΣ : ΛΙΝΟΣ-ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ ΣΙΣΙΛΙΑΝΟΣ

ΓΡΑΜΜΑΤΕΑΣ: ΕΛΕΝΗ Ε. ΚΟΥΡΕΛΗ

ΠΙΝΑΚΑΣ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΩΝ

ΑΝΤΙΚΕΙΜΕΝΟ - ΣΚΟΠΟΣ	
ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΟΙ ΤΙΤΛΟΙ	
ΥΠΟΛΟΓΙΣΜΟΣ ΒΑΘΜΟΥ ΔΙΠΛΩΜΑΤΟΣ.....	
ΔΙΑΡΚΕΙΑ ΣΠΟΥΔΩΝ	
ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΣΠΟΥΔΩΝ.....	
ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΟ ΜΑΘΗΜΑΤΩΝ – ΔΙΔΑΣΚΟΝΤΕΣ.....	
ΗΛΕΚΤΡΟΝΙΚΗ ΣΕΛΙΔΑ ΠΜΣ.....	
ΓΡΑΜΜΑΤΕΙΑ ΠΜΣ.....	
ΑΙΘΟΥΣΕΣ ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑΣ – ΕΞΕΤΑΣΕΩΝ.....	
ΕΡΓΑΣΤΗΡΙΟ ΦΙΛΟΣΟΦΙΑΣ ΤΟΥ ΔΙΚΑΙΟΥ, ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ ΦΙΛΟΣΟΦΙΑΣ ΚΑΙ ΗΘΙΚΗΣ	
ΕΡΓΑΣΤΗΡΙΟ ΝΟΜΙΚΗΣ ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΚΗΣ.....	
ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ.....	

ΑΝΤΙΚΕΙΜΕΝΟ - ΣΚΟΠΟΣ

Το Π.Μ.Σ. αποσκοπεί στην εμβάθυνση και την προαγωγή της γνώσης και στην προώθηση της έρευνας στο γνωστικό αντικείμενο της Ιστορίας, Κοινωνιολογίας και Φιλοσοφίας του Δικαίου, με συνεκτίμηση των αναγκών ανάπτυξης της χώρας. Ειδικότερα η εκπόνηση διπλωματικής εργασίας αποβλέπει στην παραγωγή επιστημονικής έρευνας υψηλού επιπέδου και στη δημιουργία επιστημόνων ικανών να συμβάλουν στην πρόοδο της επιστήμης και της διδασκαλίας.

ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΟΙ ΤΙΤΛΟΙ

Το Π.Μ.Σ. «Ιστορία, Κοινωνιολογία και Φιλοσοφία του Δικαίου-History, Sociology and Philosophy of Law» απονέμει Δίπλωμα Μεταπτυχιακών Σπουδών (Δ.Μ.Σ.) στις παρακάτω επιμέρους επιστημονικές ειδικεύσεις:

- α) Ιστορία του Δικαίου (History of Law)
- β) Φιλοσοφία του Δικαίου (Philosophy of Law)
- γ) Κοινωνιολογία του Δικαίου, Επιστήμη & Τεχνολογία (Sociology of Law, Science & Technology)

ΥΠΟΛΟΓΙΣΜΟΣ ΒΑΘΜΟΥ ΔΙΠΛΩΜΑΤΟΣ (ΔΜΣ)

Η βαθμολογική κλίμακα για όλα τα μαθήματα και τη διπλωματική εργασία, ορίζεται από το μηδέν (0) έως το δέκα (10). Θεωρείται ότι πέτυχε ο φοιτητής που έλαβε βαθμό πέντε (5) και άνω, σε όλα τα μαθήματα. Για τον υπολογισμό του βαθμού του μεταπτυχιακού διπλώματος πολλαπλασιάζεται ο βαθμός του κάθε μαθήματος και της διπλωματικής εργασίας με τον αντίστοιχο αριθμό πιστωτικών μονάδων και το άθροισμα των επιμέρους γινομένων διαιρείται με τον συνολικό αριθμό πιστωτικών μονάδων που απαιτούνται για τη λήψη του Μ.Δ.Ε. Ο βαθμός υπολογίζεται με ακρίβεια δεύτερου δεκαδικού ψηφίου. Στο μεταπτυχιακό δίπλωμα αναγράφεται «καλώς» [για τους φοιτητές που έχουν μέσο όρο βαθμολογίας μικρότερο από έξι και μισό (6,5)] «λίαν καλώς» [για τους φοιτητές που έχουν μέσο όρο βαθμολογίας μεταξύ έξι και μισό (6,5) και οκτώ και μισό (8,5)] και «άριστα» [για τους φοιτητές που έχουν μέσο όρο βαθμολογίας οκτώ και μισό (8,5) και άνω].

ΔΙΑΡΚΕΙΑ ΣΠΟΥΔΩΝ

Για την απόκτηση Δ.Μ.Σ. απαιτείται η επιτυχής ολοκλήρωση δύο εξαμήνων υποχρεωτικής φοίτησης ενός κύκλου συστηματικών εξειδικευμένων σπουδών με παράλληλη ερευνητική εργασία και η συγγραφή μεταπτυχιακής διπλωματικής εργασίας. Το κάθε μάθημα μπορεί να διδάσκεται κατά ενότητες. Στα δύο εξάμηνα, διδάσκονται συνολικώς έξι (6) μαθήματα, εκ των οποίων τα τέσσερα (4) ορίζονται ως υποχρεωτικά για την απόκτηση του Δ.Μ.Σ., ενώ δύο (2) είναι μαθήματα επιλογής, τα οποία ο υποψήφιος επιλέγει από τον προτεινόμενο για κάθε ειδίκευση κατάλογο μαθημάτων. Στον κατάλογο επιλεγόμενων μαθημάτων δύνανται να περιλαμβάνονται υποχρεωτικά ή επιλεγόμενα μαθήματα από τα προσφερόμενα σε άλλες ειδικεύσεις του Προγράμματος ή σε άλλα Π.Μ.Σ. της Σχολής.

ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΣΠΟΥΔΩΝ

Η φοίτηση στα Π.Μ.Σ. της Νομικής Σχολής και η απόκτηση του Δ.Μ.Σ. αντιστοιχεί σε 75 πιστωτικές μονάδες. Ειδικότερα, ο φόρτος εργασίας, με τον οποίο επιβαρύνεται ο φοιτητής αποτιμάται σε δέκα (10) πιστωτικές μονάδες ανά μάθημα πρώτου και δεύτερου εξαμήνου. Η μεταπτυχιακή διπλωματική εργασία αποτιμάται σε δεκαπέντε (15) πιστωτικές μονάδες. Με τα δεδομένα αυτά, τα Π.Μ.Σ. απεικονίζονται σε επίπεδο πιστωτικών μονάδων, ως εξής:

Στα δύο	A' εξάμηνο:	3 μαθήματα X 10 πιστωτικές μονάδες	= 30 πιστωτικές μονάδες	εξάμηνα
	B' εξάμηνο:	3 μαθήματα X 10 πιστωτικές μονάδες	= 30 πιστωτικές μονάδες	
	Διπλωματική εργασία		= 15 πιστωτικές μονάδες	
	ΣΥΝΟΛΟ		75πιστωτικές μονάδες	

διδάσκονται συνολικώς έξι (6) μαθήματα, εκ των οποίων τα τέσσερα (4) ορίζονται ως υποχρεωτικά για την απόκτηση του Δ.Μ.Σ., ενώ δύο (2) είναι μαθήματα επιλογής, τα οποία ο υποψήφιος επιλέγει από τους προτεινόμενους για κάθε Π.Μ.Σ. καταλόγους.

Τα υποχρεωτικά μαθήματα και τα μαθήματα επιλογής διδάσκονται 2 ώρες εβδομαδιαίως. Το περιεχόμενο των μαθημάτων αναγράφεται στον Οδηγό Σπουδών του εκάστοτε ΠΜΣ.

ΕΙΔΙΚΕΥΣΗ ΙΣΤΟΡΙΑ ΔΙΚΑΙΟΥ

Α΄ ΕΞΑΜΗΝΟ		Β΄ ΕΞΑΜΗΝΟ	
ΜΑΘΗΜΑΤΑ ΥΠΟΧΡΕΩΤΙΚΑ	ECTS	ΜΑΘΗΜΑΤΑ ΥΠΟΧΡΕΩΤΙΚΑ	ECTS
Θέματα Ιδιωτικού /Δημοσίου Δικαίου στην Ελληνική Αρχαιότητα	10	Θέματα Ιδιωτικού/Δημοσίου Δικαίου στο Βυζάντιο	10
Θέματα Ιδιωτικού /Δημοσίου Δικαίου στη Ρώμη	10	Θέματα Ιδιωτικού/Δημοσίου Δικαίου στη Μεταβυζαντινή Περίοδο και στο Ελληνικό κράτος κατά τον 19ο αιώνα	10
		ΔΙΠΛΩΜΑΤΙΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ	15
ΜΑΘΗΜΑΤΑ ΕΠΙΛΟΓΗΣ Ένα μάθημα επιλογής		ΜΑΘΗΜΑΤΑ ΕΠΙΛΟΓΗΣ Ένα μάθημα επιλογής	
Θέματα Δικαϊκής Ηθικής	10	Θέματα Φιλοσοφίας του Ιδιωτικού Δικαίου	10
Κοινωνική θεωρία : Δίκαιο και εφαρμογές	10	Κοινωνία της πληροφορίας και Δίκαιο	10
Θέματα Κοινωνιολογίας του Δικαίου	10	Ερευνητική μεθοδολογία της Κοινωνιολογίας του Δικαίου	10
Πηγές Εκκλησιαστικού Δικαίου	10	Διατοπικό Εκκλησιαστικό Δίκαιο	10
Ανθρωπολογία του Δικαίου	10	Εκκλησιαστικό Δίκαιο και Δικαστηριακή Πρακτική	10
Διαπάλη Νομιμότητας και Κανονικότητας	10		
ΣΥΝΟΛΟ	30	ΣΥΝΟΛΟ	45

ΕΙΔΙΚΕΥΣΗ ΚΟΙΝΩΝΙΟΛΟΓΙΑ ΔΙΚΑΙΟΥ, ΕΠΙΣΤΗΜΗ & ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΑ

Α΄ ΕΞΑΜΗΝΟ		Β΄ ΕΞΑΜΗΝΟ	
ΜΑΘΗΜΑΤΑ ΥΠΟΧΡΕΩΤΙΚΑ	ECTS	ΜΑΘΗΜΑΤΑ ΥΠΟΧΡΕΩΤΙΚΑ	ECTS
Κοινωνική θεωρία : Δίκαιο και εφαρμογές	10	Κοινωνία της πληροφορίας και Δίκαιο	10
Θέματα Κοινωνιολογίας Δικαίου	10	Ερευνητική Μεθοδολογία της Κοινωνιολογίας Δικαίου	10
		ΔΙΠΛΩΜΑΤΙΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ	15
ΜΑΘΗΜΑΤΑ ΕΠΙΛΟΓΗΣ Ένα μάθημα επιλογής		ΜΑΘΗΜΑΤΑ ΕΠΙΛΟΓΗΣ Ένα μάθημα επιλογής	
Νομική Πληροφορική	10	Τεχνητή νοημοσύνη	10
Θέματα Δικαϊκής Ηθικής	10	Θέματα Φιλοσοφίας του Ιδιωτικού Δικαίου	10
Νομική Επιχειρηματολογία	10	Θέματα Φιλοσοφίας του Δημοσίου Δικαίου	10
Θέματα Ιδιωτικού / Δημοσίου Δικαίου στην Ελληνική Αρχαιότητα	10	Θέματα Ιδιωτικού / Δημοσίου Δικαίου στο Βυζάντιο	10
Θέματα Ιδιωτικού / Δημοσίου Δικαίου στη Ρώμη	10	Θέματα Ιδιωτικού/Δημοσίου Δικαίου στη Μεταβυζαντινή Περίοδο και στο Ελληνικό κράτος κατά τον 19ο αιώνα	10
Διαπάλη νομιμότητας και κανονικότητας	10	Εκκλησιαστικό Δίκαιο και Δικαστηριακή Πρακτική	10
ΣΥΝΟΛΟ	30	ΣΥΝΟΛΟ	45

ΕΙΔΙΚΕΥΣΗ ΦΙΛΟΣΟΦΙΑ ΤΟΥ ΔΙΚΑΙΟΥ

Α΄ ΕΞΑΜΗΝΟ		Β΄ ΕΞΑΜΗΝΟ	
ΜΑΘΗΜΑΤΑ ΥΠΟΧΡΕΩΤΙΚΑ	ECTS	ΜΑΘΗΜΑΤΑ ΥΠΟΧΡΕΩΤΙΚΑ	ECTS
Θέματα Δικαϊκής Ηθικής	10	Θέματα Φιλοσοφίας του Ιδιωτικού Δικαίου	10
Νομική Επιχειρηματολογία	10	Θέματα Φιλοσοφίας του Δημοσίου Δικαίου	10
		ΔΙΠΛΩΜΑΤΙΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ	15
ΜΑΘΗΜΑΤΑ ΕΠΙΛΟΓΗΣ		ΜΑΘΗΜΑΤΑ ΕΠΙΛΟΓΗΣ	
Ένα μάθημα επιλογής		Ένα μάθημα επιλογής	
Κοινωνική θεωρία: Δίκαιο και εφαρμογές	10	Βιοηθική	10
Μορφές διαλόγου των εθνικών με τα Ευρωπαϊκά Δικαστήρια	10	Διαφθορά (εθνικές, ευρωπαϊκές και διεθνείς όψεις)	10
Θέματα Ιδιωτικού /Δημοσίου Δικαίου στη Ρώμη	10	Ερευνητική και Μεθοδολογία της Εγκληματολογίας	10
Θέματα Ιδιωτικού /Δημοσίου Δικαίου στην Ελληνική Αρχαιότητα	10	Εθνική και Ευρωπαϊκή Προστασία των Θεμελιωδών Κοινωνικών Δικαιωμάτων	10
	10	Θέματα Ιδιωτικού/ Δημοσίου Δικαίου στο Βυζάντιο	10
		Θέματα Ιδιωτικού/Δημοσίου Δικαίου στη Μεταβυζαντινή Περίοδο και στο Ελληνικό κράτος κατά τον 19ο αιώνα	10
		Ερευνητική Μεθοδολογία της Κοινωνιολογίας του Δικαίου	10
ΣΥΝΟΛΟ	30	ΣΥΝΟΛΟ	45

ΕΙΔΙΚΕΥΣΗ: ΙΣΤΟΡΙΑ ΔΙΚΑΙΟΥ

Α΄ ΕΞΑΜΗΝΟ

ΥΠΟΧΡΕΩΤΙΚΟ ΜΑΘΗΜΑ

- **Θέματα Ιδιωτικού/Δημοσίου Δικαίου στην ελληνική Αρχαιότητα**

Διδάσκοντες: Αναπλ. Καθηγήτρια Αθηνά Δημοπούλου, Επίκ. καθηγητής
Ανδρέας Χέλμης

Syllabus :Το αντικείμενο του μαθήματος θα εναλλάσσεται κάθε έτος και θα ανακοινώνεται με την προκήρυξη του προγράμματος.

Ενδεικτικά θέματα:

Εισαγωγή στην ιστορία του δικαίου: ιστορικές σπουδές (πρόσληψη του παρελθόντος, χρονολογήσεις, μέθοδος, πηγές)· η προσέγγιση του δικαίου (παραδοσιακά και νεωτερικά δίκαια· ο ρόλος της γραφής). Θεσμοί δημοσίου δικαίου: πόλεις και βασιλεία· καθεστώς προσώπων (πολίτες, ξένοι, δούλοι)· κανόνες δικαίου· πολιτειακά όργανα· απονομή δικαιοσύνης· ποινές. Θεσμοί ιδιωτικού δικαίου: οίκος και οικογένεια· γάμος, διαζύγιο, υιοθεσία· θέση της γυναίκας· κληρονομικές σχέσεις· κυριότητα· συμβάσεις.

- **Θέματα Ιδιωτικού/Δημοσίου Δικαίου στη Ρώμη**

Διδάσκοντες: Αναπλ. Καθηγήτρια Αθηνά Δημοπούλου, Επίκ. καθηγητής
Ανδρέας Χέλμης

Syllabus :Το αντικείμενο του μαθήματος θα εναλλάσσεται κάθε έτος και θα ανακοινώνεται με την προκήρυξη του προγράμματος.

Ενδεικτικά θέματα:

Θεσμοί δημοσίου δικαίου: πολιτεύματα, πολιτειακά όργανα, θεσμοί της αρχαίας Ρώμης· νομική επιστήμη · κωδικοποιήσεις · δικονομικά συστήματα· καθεστώς προσώπων (πολίτες, ξένοι, δούλοι)· κανόνες δικαίου· απονομή δικαιοσύνης· ποινές. Θεσμοί ιδιωτικού δικαίου: οίκος και οικογένεια· γάμος, διαζύγιο, υιοθεσία, επιμέλεια· θέση της γυναίκας· κληρονομικές σχέσεις· δίκαιο των πραγμάτων· δίκαιο των ενοχών.

ΜΑΘΗΜΑΤΑ ΕΠΙΛΟΓΗΣ

- **Θέματα Δικαϊκής Ηθικής (βλέπε Ειδίκευση Φιλοσοφία Δίκαιου)**
- **Κοινωνική θεωρία : Δίκαιο και εφαρμογές (βλέπε Ειδίκευση Κοινωνιολογία , Επιστήμη & Τεχνολογία)**
- **Θέματα Κοινωνιολογίας του Δικαίου (βλέπε Ειδίκευση Κοινωνιολογία , Επιστήμη & Τεχνολογία)**
- **Πηγές Εκκλησιαστικού Δικαίου (βλέπε Οδηγό Σπουδών Δημόσιο Δίκαιο)**
- **Διαπάλη Νομιμότητας και Κανονικότητας (βλέπε Οδηγό Σπουδών Δημόσιο Δίκαιο)**

Β' ΕΞΑΜΗΝΟ

ΥΠΟΧΡΕΩΤΙΚΑ ΜΑΘΗΜΑΤΑ

- **Θέματα Ιδιωτικού/Δημοσίου Δικαίου στο Βυζάντιο**

Διδάσκοντες: Καθηγήτρια Ελευθερία Παπαγιάννη, Ε.ΔΙ.Π Μάριος Τάνταλος

Syllabus: Εισαγωγικά: Γένεση και Πηγές του Βυζαντινού Δικαίου. Το αντικείμενο του μαθήματος θα εναλλάσσεται κάθε έτος και θα ανακοινώνεται με την προκήρυξη του προγράμματος.

Ενδεικτικά θέματα: Εξέταση κλάδων ή θεσμών του ιδιωτικού δικαίου με αφετηρία τη βυζαντινή νομοθεσία και σύγκρισή της με τις πηγές της πρακτικής (π.χ νομολογία, δικαιοπρακτικά έγγραφα)-Ποινικό Δίκαιο-Απονομή της δικαιοσύνης-Αυτοκρατορική εξουσία και κρατικοί θεσμοί-Η νομική επιστήμη και τα νομικά επαγγέλματα στο Βυζάντιο.

- **Θέματα Ιδιωτικού/Δημοσίου Δικαίου στη Μεταβυζαντινή περίοδο και στο Ελληνικό κράτος κατά τον 19^ο αιώνα**

Διδάσκοντες: Καθηγήτρια Ελευθερία Παπαγιάννη, Ε.ΔΙ.Π Μάριος Τάνταλος

Syllabus: Εισαγωγικά: Έννοια και Πηγές του μεταβυζαντινού Δικαίου και νεότερες εξελίξεις. Το αντικείμενο του μαθήματος θα εναλλάσσεται κάθε έτος και θα ανακοινώνεται με την προκήρυξη του προγράμματος.

Ενδεικτικά θέματα: Επιβίωση και ανανέωση του βυζαντινού δικαίου μετά το 1453 (παραδείγματα με βάση επιμέρους θεσμούς του ιδιωτικού δικαίου)-Οθωμανικές επιδράσεις στο δίκαιο των υπόδουλων Ελλήνων-Το δίκαιο στις βενετοκρατούμενες περιοχές-Εκκλησία και Κοινότητες-Το εθιμικό δίκαιο κατά την περίοδο της Τουρκοκρατίας-Το δίκαιο επί Ιωάννη Καποδίστρια-Βασικά

νομοθετήματα του 19^{ου} και των αρχών του 20^{ου} αιώνα (π.χ. Ν. ΤΖ΄/1856 περί Μεταγραφής και κυριότητας ακινήτων,)Ν. 2310/1920 περί της εξ αδιαθέτου διαδοχής) σε σύγκριση με τα ισχύοντα την περίοδο της Τουρκοκρατίας.

ΜΑΘΗΜΑΤΑ ΕΠΙΛΟΓΗΣ

- Θέματα Φιλοσοφίας του Ιδιωτικού Δικαίου (βλέπε Ειδίκευση Ιστορία Δίκαιου)
- Κοινωνία της πληροφορίας και Δίκαιο (βλέπε Ειδίκευση Κοινωνιολογία , Επιστήμη & Τεχνολογία)
- Ερευνητική μεθοδολογία της Κοινωνιολογίας του Δικαίου (βλέπε Ειδίκευση Κοινωνιολογία , Επιστήμη & Τεχνολογία)
- Διατοπικό Εκκλησιαστικό Δίκαιο (βλέπε Οδηγό Σπουδών Δημόσιο Δίκαιο)
- Εκκλησιαστικό Δίκαιο και Δικαστηριακή Πρακτική (βλέπε Οδηγό Σπουδών Δημόσιο Δίκαιο)

ΕΙΔΙΚΕΥΣΗ:
ΚΟΙΝΩΝΙΟΛΟΓΙΑ ΔΙΚΑΙΟΥ, ΕΠΙΣΤΗΜΗ & ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΑ

Α΄ Εξάμηνο

ΥΠΟΧΡΕΩΤΙΚΑ ΜΑΘΗΜΑΤΑ

- Κοινωνική Θεωρία: Δίκαιο και Εφαρμογές

Διδάσκουσα: Αναπλ. Καθηγήτρια Ελένη Ρεθυμιωτάκη

Syllabus: Στο μάθημα επιχειρείται η συστηματική συσχέτιση της κοινωνικής θεωρίας με το δίκαιο με σκοπό να αναδειχθούν και να μελετηθούν οι κοινωνικές σχέσεις που επηρεάζουν τη διαμόρφωση και την λειτουργία του. Παρουσιάζονται στοχαστές από τα μείζονα θεωρητικά ρεύματα της ευρωπαϊκής κοινωνικής θεωρίας από τον 20^ο στον 21^ο αιώνα με εστίαση στο δίκαιο. Ενδεικτικά αναφέρονται οι συστημικές προσεγγίσεις του δικαίου (Niklas Luhmann, Gustav Teubner), οι κριτικές (Jürgen Habermas, Axel Honneth), οι δομιστικές (Luis Althusser, Pierre Bourdieu) και οι μεταμοντέρνες (Jacques Derrida, Michel Foucault).

- **Θέματα Κοινωνιολογίας του δικαίου**

Διδάσκουσα: Αναπλ. Καθηγήτρια Ελένη Ρεθυμιωτάκη

Syllabus: Αναπτύσσονται αφενός οι σύγχρονες θεωρητικές υποθέσεις της κοινωνιολογίας του δικαίου: α) για την πολύπλοκη σχέση του δικαίου με την οικονομία, την πολιτική και τον πολιτισμό, β) για τον κανονιστικό, νομικό και δικαιοδοτικό πλουραλισμό και την συρρύθμιση/αυτορρύθμιση, γ) την νομική παγκοσμιοποίηση και τις τάσεις μετασχηματισμού του δικαίου. Αφετέρου γίνεται εξειδίκευση σε μια μελέτη περίπτωσης (case study) όπως η διάδραση του δικαίου με την επιστήμη και την τεχνολογία και η διασταύρωση της βιοηθικής και των επαγγελματικών προτύπων με το δίκαιο ενόψει της ρύθμισης βιοϊατρικών πρακτικών.

ΜΑΘΗΜΑΤΑ ΕΠΙΛΟΓΗΣ

- **Νομική Πληροφορική**

Διδάσκων: Αναπλ. Καθηγητής Γιώργος Γιαννόπουλος

Syllabus: Η νομική πληροφορική ως αντικείμενο μεταπτυχιακού επιπέδου, επιδιώκει να εφοδιάσει τους νομικούς με εξειδικευμένες γνώσεις σε δύο επίπεδα: α) Στο επίπεδο του *ουσιαστικού δικαίου*, προκειμένου να

ανταποκριθούν στα προβλήματα ρύθμισης των αναδυόμενων πεδίων (όπως π.χ. η ουδετερότητα των ψηφιακών δικτύων επικοινωνίας, το ηλεκτρονικό εμπόριο, οι περιορισμοί της συμμετοχής στην Κοινωνία της Πληροφορίας) αλλά και για να κατανοήσουν τις νέες διαδικασίες που εισάγουν οι ψηφιακές τεχνολογίες (όπως π.χ. η ηλεκτρονική διακυβέρνηση στο δημόσιο, η κατάρτιση συμβάσεων εξ αποστάσεως, η ηλεκτρονική ταυτοποίηση). β) Στο επίπεδο των εφαρμογών της πληροφορικής για το δίκαιο, προκειμένου να εξοικειωθούν με τα νέα εργαλεία από τα οποία εξαρτάται η γνώση του ισχύοντος δικαίου (όπως π.χ. οι ηλεκτρονικές βάσεις νομικών δεδομένων). Επιπροσθέτως, στόχος είναι να κατανοήσουν την συστημική ανάλυση των εφαρμογών της πληροφορικής και των επικοινωνιών για την καθημερινή εξάσκηση των νομικών επαγγελματιών (όπως π.χ. η ηλεκτρονική κατάθεση δικογράφων, η χρήση ψηφιοποιημένων δικαστικών διαδικασιών κ.α.).

- Θέματα Δικαϊκής Ηθικής (βλέπε Ειδίκευση Φιλοσοφία Δικαίου)
- Νομική Επιχειρηματολογία (βλέπε Ειδίκευση Φιλοσοφία Δικαίου)
- Θέματα Ιδιωτικού / Δημοσίου Δικαίου στην Ελληνική Αρχαιότητα (βλέπε Ειδίκευση Ιστορία Δικαίου)
- Θέματα Ιδιωτικού / Δημοσίου Δικαίου στη Ρώμη (βλέπε Ειδίκευση Ιστορία Δικαίου)
- Διαπάλη νομιμότητας και κανονικότητας (βλέπε Οδηγό Σπουδών Δημόσιο Δίκαιο)

Β' ΕΞΑΜΗΝΟ

ΥΠΟΧΡΕΩΤΙΚΑ ΜΑΘΗΜΑΤΑ

Κοινωνία της Πληροφορίας και δίκαιο

Διδάσκων: Αναπλ. Καθηγητής Γιώργος Γιαννόπουλος

Syllabus: Εξετάζεται ο ρόλος του δικαίου στην Κοινωνία της Πληροφορίας και οι ρυθμιστικοί μηχανισμοί εξισορρόπησης της συμμετοχής σε αυτήν με την

προστασία της ιδιωτικής ζωής, την προστασία από την παράνομη και αθέμιτη χρήση των προσωπικών δεδομένων, την προστασία του απορρήτου των επικοινωνιών και των δικαιωμάτων πνευματικής ιδιοκτησίας.

Ενδεικτικά Θέματα: Το μάθημα εξετάζει από κοινωνιολογική άποψη το «πληροφοριακό Σύνταγμα», όπως έχει διαμορφωθεί μετά την αναθεώρηση του 2001. Ειδικότερα, αναπτύσσεται το νεοπαγές δικαίωμα συμμετοχής στην Κοινωνία της Πληροφορίας (Σ5Α) με έμφαση στο γεγονός ότι η εξάσκησή του δεν είναι απεριόριστη, αλλά υπόκειται σε τρεις ειδικούς φραγμούς. Δύο ρητώς αναφερόμενους: 1) το δικαίωμα για την προστασία της ιδιωτικότητας και την προστασία από την παράνομη και αθέμιτη χρήση των προσωπικών δεδομένων (Σ9Α) και 2) το δικαίωμα για την προστασία του απορρήτου των επικοινωνιών (Σ19) και 3) την προστασία των δικαιωμάτων πνευματικής ιδιοκτησίας, που συνάγεται ερμηνευτικώς από συνδυασμό των άρθρων Σ5 παρ.1, 3, Σ14 παρ.1, Σ16 παρ.1 και Σ17. Αναλύεται, επίσης, ότι η άσκηση του δικαιώματος αυτού υπόκειται στις γενικές ρήτρες της αναλογικότητας (Σ25 παρ. 1) και της απαγόρευσης καταχρηστικής άσκησης δικαιώματος (Σ25 παρ. 3).

Ερευνητική Μεθοδολογία της Κοινωνιολογίας του Δικαίου

Διδάσκουσα: Αναπλ. Καθηγήτρια Ελένη Ρεθυμιωτάκη

Syllabus: Με αναφορά στα διάφορα επιστημολογικά παραδείγματα εκτίθενται τα μεθοδολογικά διλήμματα για την κοινωνική επιστήμη και το δίκαιο που αφορούν την αξιολογική ουδετερότητα, το ανθρωπιστικό πρόταγμα, την τεχνοκρατική αυτάρκεια και την κοινωνική χειραφέτηση. Παρουσιάζονται οι ερευνητικές μέθοδοι και οι τεχνικές που χρησιμοποιούνται για την κατανόηση της παραγωγής και την αξιολόγηση της εφαρμογής του δικαίου. Καλλιεργούνται στους φοιτητές ερευνητικές δεξιότητες που μπορούν να αξιοποιηθούν και στην εκπόνηση της διπλωματικής εργασίας τους.

ΜΑΘΗΜΑΤΑ ΕΠΙΛΟΓΗΣ

- **Τεχνητή νοημοσύνη**

Διδάσκοντες: Αναπλ. Καθηγητής Γιώργος Γιαννόπουλος, Ε.ΔΙ.Π
Αλέξανδρος Βαρβέρης

Syllabus: Στο μάθημα παρουσιάζεται ο προβληματισμός για την αναγνώριση κάποιας μορφής ηθικού (ίσως και νομικού) status σε μη βιολογικές οντότητες που προκύπτουν από τις εφαρμογές της τεχνητής νοημοσύνης, ιδίως στη ρομποτική. Το βασικό ερώτημα είναι εάν η αναγνώριση ηθικής ή νομικής υπόστασης συνδέεται υποχρεωτικά με την βιολογική ιδιοσυστασία ή εάν εξαρτάται από την φύση των λειτουργιών μιας (έμβιας ή μη) οντότητας. Εξετάζεται η νομική μεταχείριση μηχανών με προωθημένες δυνατότητες αυτοπρογραμματισμού και αντίδρασης σε εξωτερικά ερεθίσματα. Πως τυποποιείται η σχέση τους με τον κατασκευαστή τους αλλά και τρίτους χρήστες των λειτουργιών τους; Η τεχνητή νοημοσύνη στη ρομποτική αποτελεί αφορμή για να διερευνηθούν θεμελιώδεις νομικές έννοιες όπως «πρόσωπο», «πράγμα», «δικαίωμα», «υποχρέωση», «ευθύνη» έναντι των σύγχρονων τεχνολογικών προκλήσεων.

- **Θέματα Φιλοσοφίας του Ιδιωτικού Δικαίου (βλέπε Ειδίκευση Φιλοσοφία Δικαίου)**
- **Θέματα Φιλοσοφίας του Δημοσίου Δικαίου (βλέπε Ειδίκευση Φιλοσοφία Δικαίου)**
- **Θέματα Ιδιωτικού / Δημοσίου Δικαίου στο Βυζάντιο (βλέπε Ειδίκευση Ιστορία Δικαίου)**
- **Θέματα Ιδιωτικού / Δημοσίου Δικαίου στη Μεταβυζαντινή Περίοδο και στο Ελληνικό κράτος κατά τον 19ο αιώνα (βλέπε Ειδίκευση Ιστορία Δικαίου)**

- Εκκλησιαστικό Δίκαιο και Δικαστηριακή Πρακτική (βλέπε Οδηγό Σπουδών Δημόσιο Δίκαιο)

Ειδίκευση:
ΦΙΛΟΣΟΦΙΑ ΔΙΚΑΙΟΥ

Α΄ Εξάμηνο

ΥΠΟΧΡΕΩΤΙΚΑ ΜΑΘΗΜΑΤΑ

- Θέματα Δικαϊκής Ηθικής

Διδάσκοντες: Ομότ. Καθηγητής Παύλος Σούρλας, Ομότ. Καθηγητής Κωνσταντίνος Παπαγεωργίου, Αναπλ. Καθηγητής Φίλιππος Βασιλόγιαννης, Αναπλ. Καθηγητής Βασίλης Βουτσάκης

Syllabus : Εξετάζονται σε βάθος οι σχέσεις του δικαίου με την ηθική, καθώς και τα ηθικά και πολιτικά θεμέλια της έννομης τάξης, από την οπτική γωνία των βασικών ρευμάτων στην ηθική φιλοσοφία, με επίκεντρο τη σύγχρονη συζήτηση και τις κύριες προβληματικές της. Θεματικές ενότητες: α) Ωφελιμισμός - συνεπειοκρατία. β) Kant - δεοντοκρατία. γ) Αρεταϊκές θεωρίες. δ) Ηθικός σχετικισμός. ε) Ηθικός ρεαλισμός. στ) Ορθό και αγαθό. ζ) Διαδικαστικές θεωρίες. η) Ρεπουμπλικανισμός. θ) Δικαιοσύνη και δικαίωμα. ι) Ευθύνη.

- Νομική Επιχειρηματολογία

Διδάσκοντες: Ομότ. Καθηγητής Παύλος Σούρλας, Ομότ. Καθηγητής Κωνσταντίνος Παπαγεωργίου, Αναπλ. Καθηγητής Φίλιππος Βασιλόγιαννης, Αναπλ. Καθηγητής Βασίλης Βουτσάκης

Syllabus : Εξετάζονται σε βάθος τα θεωρητικά θεμέλια της μεθοδολογίας του δικαίου, ιδίως το ζήτημα της κανονιστικότητάς (normativity) του, οι συναφείς διαμάχες γύρω από την αντικειμενικότητα των ηθικών και πολιτικών αξιολογήσεων, την επιχειρηματολογία και τον νομικό θετικισμό, καθώς και οι φιλοσοφικές προϋποθέσεις και προεκτάσεις τόσο της παραδοσιακής διδασκαλίας περί των μεθόδων ερμηνείας του δικαίου όσο και των σύγχρονων εναλλακτικών θεωριών για την ερμηνεία και την εφαρμογή του.

ΜΑΘΗΜΑΤΑ ΕΠΙΛΟΓΗΣ

- Κοινωνική θεωρία: Δίκαιο και εφαρμογές (βλέπε Ειδίκευση Κοινωνιολογία , Επιστήμη & Τεχνολογία)
- Μορφές διαλόγου των εθνικών με τα Ευρωπαϊκά Δικαστήρια (βλέπε Οδηγό σπουδών Δημόσιο Δίκαιο)
- Θέματα Ιδιωτικού /Δημοσίου Δικαίου στη Ρώμη (βλέπε Ειδίκευση Ιστορία Δικαίου)
- Θέματα Ιδιωτικού /Δημοσίου Δικαίου στην Ελληνική Αρχαιότητα (βλέπε Ειδίκευση Ιστορία Δικαίου)

Β΄ Εξάμηνο

ΥΠΟΧΡΕΩΤΙΚΑ ΜΑΘΗΜΑΤΑ

- Θέματα Φιλοσοφίας του Ιδιωτικού Δικαίου

Διδάσκοντες: Ομότ. Καθηγητής Κωνσταντίνος Παπαγεωργίου, Αναπλ. Καθηγητής Φίλιππος Βασιλόγιαννης, Αναπλ. Καθηγητής Βασίλης Βουτσάκης

Syllabus : Εμβάθυνση, από φιλοσοφική οπτική γωνία, στις θεμελιώδεις αρχές των κύριων κλάδων του ιδιωτικού δικαίου και τις συναφείς σύγχρονες

θεωρητικές διαμάχες γύρω από τα ζητήματα δικαιοσύνης και αποτελεσματικότητας στο πεδίο ιδίως των συμβάσεων και των αδικοπραξιών.

- **Θέματα Φιλοσοφίας του Δημοσίου Δικαίου**

Διδάσκοντες: Ομότ. Καθηγητής Κωνσταντίνος Παπαγεωργίου, Αναπλ. Καθηγητής Φίλιππος Βασιλόγιαννης, Αναπλ. Καθηγητής Βασίλης Βουτσάκης

Syllabus : Εμβάθυνση, από φιλοσοφική οπτική γωνία, με επίκεντρο τις συναφείς σύγχρονες θεωρητικές διαμάχες, στις θεμελιώδεις αρχές του εν ευρεία εννοία δημοσίου δικαίου, ιδίως α) σε ζητήματα ισχύος και προστασίας των ατομικών και πολιτικών ελευθεριών και προαγωγής του δημοσίου συμφέροντος, β) στα εννοιολογικά, ηθικά και πολιτικά ζητήματα της ποινικοποίησης, γ) στην προβληματική του δίκαιου πολέμου ή ενός δικαίου των λαών και δ) στο κανονιστικό πεδίο ενός δικαίου των διαδικασιών.

ΜΑΘΗΜΑΤΑ ΕΠΙΛΟΓΗΣ

- Βιοηθική και Αστικό Δίκαιο (βλέπε Οδηγό σπουδών Αστικό Δίκαιο)
- Διαφθορά (εθνικές, ευρωπαϊκές και διεθνείς όψεις) (βλέπε Οδηγό σπουδών Ποινικές Επιστήμες)
- Ερευνητική και Μεθοδολογία της Εγκληματολογίας (βλέπε Οδηγό σπουδών Ποινικές Επιστήμες)
- Εθνική και Ευρωπαϊκή Προστασία των Θεμελιωδών Κοινωνικών Δικαιωμάτων (βλέπε Οδηγό σπουδών Δημόσιο Δίκαιο)
- Θέματα Ιδιωτικού/Δημοσίου Δικαίου στο Βυζάντιο.
- Θέματα Ιδιωτικού/Δημοσίου Δικαίου στη Βυζαντινή και Μεταβυζαντινή Περίοδο και στο Ελληνικό κράτος κατά τον 19^ο αιώνα (βλέπε Ειδίκευση Ιστορία Δικαίου)
- Ερευνητική Μεθοδολογία της Κοινωνιολογίας του Δικαίου (βλέπε Ειδίκευση Κοινωνιολογία , Επιστήμη & Τεχνολογία)

Στην ηλεκτρονική σελίδα των ΠΜΣ:

https://www.law.uoa.gr/anakoinoseis_kai_ekdiloseis/metaptychiakes_spydes/

μπορείτε να βρείτε πληροφορίες για τη νομοθεσία του διέπει τα ΠΜΣ, τους Κανονισμούς Λειτουργίας των ΠΜΣ, ανακοινώσεις, υποδείγματα αιτήσεων, προγράμματα σπουδών, πρόγραμμα μαθημάτων, διδάσκοντες, κ.α. σχετικές πληροφορίες.

ΓΡΑΜΜΑΤΕΙΑ ΠΜΣ

- Αθανασόπουλος Δημήτριος (τηλ. 210-3688656) e-mail: athanas@law.uoa.gr
- Τσιάννα Άρτεμις (τηλ. 210-3688612) e-mail: atsiana@law.uoa.gr

ΑΙΘΟΥΣΕΣ ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑΣ-ΕΞΕΤΑΣΕΩΝ

Η διδασκαλία και οι γραπτές εξετάσεις των μαθημάτων γίνονται στις αίθουσες των εξής κτιρίων:

- Μέγαρο Θεωρητικών Επιστημών (Μ.Θ.Ε.) Σίνα 3
- Νομική Σχολή (Σόλωνος 57)
- Νομική Σχολή (Ακαδημίας 45)

ΕΡΓΑΣΤΗΡΙΟ ΝΟΜΙΚΗΣ ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΚΗΣ

Ακαδημίας 47 – 3^{ος} όροφος (τηλ. 210 368 8608)

Στο χώρο του Εργαστηρίου οι φοιτητές με τη χρήση του αριθμού μητρώου τους, του προσωπικού κωδικού (PIN) που έχουν ορίσει και τη διαδικασία εγγραφής στις υπηρεσίες, επιτρέπεται να έχουν ελεύθερη πρόσβαση στο διαδίκτυο και σε επιλεγμένες ψηφιακές βιβλιοθήκες μέσω σειράς διαθέσιμων Η/Υ. Περισσότερες πληροφορίες: <http://lii.law.uoa.gr/>

BIBΛΙΟΘΗΚΗ

Βιβλιοθήκη της Νομικής Σχολής

Διεύθυνση :Σόλωνος 104 και Μαυρομιχάλη 17 Αθήνα, Τ.Κ. 10680

Τηλέφωνο:(+30) 210 368 8113, φαξ: 210 3688020

Η Βιβλιοθήκη της Νομικής Σχολής του Εθνικού και Καποδιστριακού Πανεπιστημίου Αθηνών αποτελεί μετεξέλιξη των Νομικών Φροντιστηρίων – Σπουδαστηρίων, τα οποία χρονολογούνται από την ίδρυση του Πανεπιστημίου Αθηνών και της Νομικής Σχολής (1837). Η ενιαία Βιβλιοθήκη της Νομικής Σχολής Αθηνών, στο κτήριο του Παλαιού Χημείου, δημιουργήθηκε το 2017 από την ενοποίηση των προγενέστερων Σπουδαστηρίων – Βιβλιοθηκών των Τομέων της Σχολής.

Η συλλογή της Βιβλιοθήκης συγκρίνεται επάξια με τις αντίστοιχες συλλογές μεγάλων Πανεπιστημιακών Βιβλιοθηκών του εξωτερικού. Αποτελείται από 100.000 τόμους βιβλίων και 1.300 τίτλους επιστημονικών περιοδικών εκδόσεων, καλύπτοντας σε ελληνική και ξενόγλωσση βιβλιογραφία όλους τους κλάδους του Ηπειρωτικού και Αγγλοσαξωνικού Δικαίου.

Η Βιβλιοθήκη λειτουργεί κατά τα σύγχρονα διεθνή πρότυπα οργάνωσης και λειτουργίας Βιβλιοθηκών και διαθέτει κατηρτισμένο προσωπικό, παρέχοντας στα μέλη της επιστημονικής κοινότητας συμβατικές και ψηφιακές υπηρεσίες νομικής πληροφόρησης και τεκμηρίωσης. Παράλληλα, καλύπτει και προωθεί ακαδημαϊκές δραστηριότητες, τόσο σε προπτυχιακό όσο και σε μεταπτυχιακό επίπεδο, και υποστηρίζει το κοινωνικό και πολιτιστικό έργο του Ε.Κ.Π.Α.

Περισσότερες πληροφορίες: <http://law.lib.uoa.gr>

